

به نام خدا

کارکرد اندیشه امام خمینی (ره)
در برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی

نویسنده و مولف:
مهدی چقائی

انتشارات پدیدار اندیشه پارسین

سرشناسه	چقائی، مهدی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	کارکرد اندیشه امام خمینی (ره) در برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی/مؤلف مهدی چقائی.
مشخصات نشر	تهران: پدیدار اندیشه پارسیان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۷۵ص.: جدول، نمودار.
شابک	۴۰۰۰۰۰ ریال 978-600-92078-3-1:
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره اقتصاد
موضوع	Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Views on economics
موضوع	خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره عدالت اجتماعی
موضوع	Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Views on social justice
موضوع	اسلام و اقتصاد
موضوع	Islam -- Economic aspects
موضوع	اسلام و عدالت
موضوع	Islam and justice
موضوع	عدالت اجتماعی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Social justice -- Religious aspects -- Islam
موضوع	ایران -- اوضاع اقتصادی -- قرن ۱۴
موضوع	Iran -- Economic conditions -- 20th century
رده‌بندی کنگره	DSR ۱۵۷۴/۵/الف۷۸-ک۲ ۱۳۹۷
رده‌بندی دیویی	۹۵۵/۰۸۴۲
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۱۴۶۶۰

ناشر: انتشارات پدیدار اندیشه پارسیان

مؤلف: مهدی چقائی

چاپ یکم ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ جلد

نشانی: تهران - میدان آرژانتین، بلوار بهیقه، خیابان چهاردهم شرقی، پلاک ۱۷، طبقه دوم

تلفن: ۸۸۱۷۹۷۹۰ - ۲۱

فهرست مطالب

۶	پیش گفتار
	فصل اول - برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی
۱۰	مقدمه
۱۱	مفهوم عدالت
۱۲	ضرب جینی معیاری برای تشخیص نابرابری اقتصادی
۱۶	تأثیر نابرابری در توسعه اقتصادی
۱۸	تفاوت عدالت اقتصادی و تعادل اقتصادی
۱۹	عواملی که موجب تفاوت‌های اقتصادی می شود
۲۰	دیدگاه‌های مکاتب مختلف در مورد عدالت اقتصادی
۲۱	توازن اجتماعی
۲۳	تأمین اجتماعی
۲۵	افراد تحت پوشش تأمین اجتماعی
۲۶	مسئولیت تأمین اجتماعی در اقتصاد اسلامی
۲۷	منابع تأمین اجتماعی
۲۹	سیاستها و ابزارهای تأمین اجتماعی
	فصل دوم - نظریه های برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی
۳۲	مقدمه
۳۴	الف) تبیین نظریات اقتصاددانان در مورد برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی
۳۹	توزیع عادلانه درآمد از دیدگاه اقتصادی
۴۰	نقش دولت در توزیع درآمد
۴۱	طرفداران عدم دخالت دولت در توزیع درآمد
۴۱	طرفداران دخالت دولت در توزیع درآمد
۴۲	ب) دیدگاه صاحب‌نظران اقتصاد اسلامی
	فصل سوم - برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی از دیدگاه امام خمینی(ره)
۵۴	مفهوم عدالت از دیدگاه امام
۵۷	ضرورت و فرآیند نظام اقتصاد اسلامی از منظر امام خمینی
۶۰	خطوط اقتصاد سرمایه داری، سوسیالیسم و اسلام از دیدگاه امام
۶۵	نظام اقتصاد اسلامی از منظر امام(ره)

۷۲	 نظر امام پیرامون مسائل مختلف اقتصادی (فقر، نابرابری، عدالت، توزیع و برابری
۷۲	 مبارزه با سرمایه‌داران و مرفه‌هان
۷۲	 رسیدگی به محرومان
۷۴	 عدالت و برابری
۷۵	 توزیع
۷۶	 مصرف‌گرایی
۷۷	 برخورد با غارتگران
۷۷	 مالکیت از منظر اسلام و امام خمینی
۸۰	 نظرات امام پیرامون عدالت اجتماعی و برابری اقتصادی
۸۶	 افق اقتصاد اسلامی
۸۹	 بررسی تطبیقی عدالت در اندیشه امام و راولزدر قالب جدول

فصل چهارم - وضعیت اقتصادی ایران از ۱۳۰۲ تا ۱۳۹۶

۹۲	 مقدمه
۹۲	 نگاهی گذرا به وضعیت اقتصادی، سیاسی ایران طی سالهای ۱۳۰۲ تا ۱۳۹۶
۹۴	الف (بررسی اجمال وضعیت اقتصادی و اجتماعی دوران پهلوی اول از سال ۱۳۰۲ تا ۱۳۲۰
۹۴	 وضعیت سیاسی و اجتماعی
۹۶	 وضعیت اقتصادی دوره اول پهلوی
۹۷	 وضعیت مذهبی پهلوی اول
۹۷	 دارایی و ثروت پهلوی اول
۹۸	 وضعیت فرهنگی
۹۸	ب (وضعیت اقتصادی کشور در دوره دوم پهلوی از سال ۱۳۲۰ تا سال ۱۳۵۷
۹۹	 سیاستهای رفاهی
۱۰۳	 نفت و سلطه‌گری آمریکا
۱۰۳	 سیاست اقتصادی صنعتی شدن و وابستگی
۱۰۴	 درآمد نفتی دهه ی پایانی حکومت پهلوی و توسعه وابستگی به نظام جهانی
۱۰۶	 انقلاب سفید و توسعه حاشیه نشینی شهرها
۱۰۹	 توسعه صنعتی و تقویت سرمایه‌داران
۱۱۱	 کسری بودجه و دریافت وام
۱۱۱	 درآمد نفتی تا ژاندارمی منطقه
۱۱۳	 وضعیت و بهداشت و درمان
۱۱۴	 نتیجه دوره دوم پهلوی

۱۱۴	 (ج) مقایسه وضعیت اقتصادی دوران قبل و پس انقلاب
۱۱۵	 اهمیت اندیشه های اقتصاد امام خمینی (ره)
۱۱۵	 ضرورت وجودی حکومت در پیاده سازی اقتصادی اسلامی و اندیشه های حضرت امام
۱۱۸	 مقایسه رفاه اقتصادی ایران از سال ۱۳۳۹ تا ۱۳۹۶
۱۱۹	 تولید ناخالص داخلی GDP و تولید ناخالص ملی GDP
۱۲۴	 عملکرد نرخ رشد اقتصاد ایران
۱۲۵	 دهک های میانی که فقیر شدند
	بررسی دیگر موضوعات اقتصادی پس از انقلاب نسبت به دوران قبل از آن بر اساس آمارهای
۱۲۶	 بانک جهانی
۱۲۶	 افزایش قدرت خرید خانوارهای ایرانی
۱۲۷	 رشد سرمایه گذاری در زیرساخت ها
۱۲۸	 افزایش ۱۰۰۰ درصدی صادرات کالا
۱۲۸	 ارزش افزوده بخش صنعت
۱۲۹	 رشد ۳۰۰ درصدی بخش کشاورزی
۱۳۰	 پیشرفت پزشکی
۱۳۱	 مرگ و میر نوزادان
۱۳۱	 استفاده مردم از سفرهای هوایی
۱۳۲	 گسترش بخش خدمات
۱۳۲	 تقویت بخش خصوصی
۱۳۳	 ضریب جینی ایران به استناد آمار بانک جهانی
۱۴۰	 بهداشت
۱۴۱	 وضعیت مسکن
۱۴۲	 تسهیلات زندگی
۱۴۳	 آموزش
۱۴۳	 عوامل بازدارندگی پس از پیروزی انقلاب
۱۴۵	 مقایسه عملکرد اقتصادی دولت ها پس از انقلاب در قالب جدول
۱۵۰	 نتایج حاصل از این مقایسه
۱۵۳	 فهرست منابع

پیش گفتار

بدون تردید وضعیت اقتصادی یک جامعه متأثر از دیدگاه‌ها و جهان‌بینی آن جامعه نسبت به دین، سیاست، نگرش رهبران و نخبگان و صاحب‌نظران خواهد بود که قابل بررسی است. ما اکنون به یکی از مهمترین مسائل اقتصادی که برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی است می‌پردازیم.

اختلاف و تناقض بسیاری از سیاست‌های اقتصادی با اهداف کلی و آرمانی نظام، مبین فقدان پایه تئوریکی لازم، ملهم از اندیشه‌های اسلامی است و تبیین نظریات اقتصادی امام می‌تواند پایه و اساس تئوریک سیاست‌های اقتصاد اسلامی از جمله برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی باشد. چرا که امام خمینی (ره) بعد از ۱۴ قرن از ظهور اسلام مهمترین کار را انجام داد. آن هم ایجاد حکومت با مبنای دین اسلام. لذا امام به عنوان متفکر اسلامی و پایه‌گذار انقلاب و حکومت اسلامی نظرات بی‌بدیلی دارند.

همچنین در اختیار قرار دادن نمونه‌های علمی نظرات ایشان در مباحث اقتصادی از ضروریاتی است که در این کتاب به آنها پرداخته می‌شود.

یکی دیگر از مواردی که در این کتاب بررسی می‌شود این است که نظرات حضرت امام (ره) بایستی بصورت دسته‌بندی شده تبلیغ و تعمیم داده شود، آنگاه نظرات فقهی ایشان کاربردی می‌گردد. که در این راستا، باب اقتصاد هدف مهم این بحث است که برای اداره جامعه از اهمیت خاصی برخوردار است.

لازم به ذکر است از آنجایی که بیشتر نظریات اقتصادی ایشان در دهه اول بعد از انقلاب و در زمان جنگ تحمیلی بیان شده، اما بواسطه برخی مسائل و ضروریات زمانی کار علمی و دانشگاهی روی آن بسیار کم انجام شده، لذا این امر ضرورت انجام موضوع را بیشتر کرده بود. و در شرایط کنونی که نظرات اقتصادی ایشان نه به عنوان یک اقتصاد دان بلکه به عنوان یک صاحب نظر و اندیشمند اسلامی برجسته و رهبری که آشنایی به روش برخورد با حیل‌ها و تزویرهای فرهنگ حاکم بر جهان، داشتن بصیرت و دید اقتصادی، اطلاع از کیفیت برخورد با اقتصاد حاکم بر جهان، شناخت سیاست‌ها و حتی سیاسیون و فرمولهای دیکته شده آنان و درک موقعیت و نقاط قوت و ضعف دو قطب سرمایه داری و کمونیزم که در حقیقت استراتژی حکومت بر جهان را ترسیم می‌کنند، اندیشه‌های اقتصادیش را با سخنرانی و رهنمود و دستور در قالب مکتب بیان کرده و طی سالهای اخیر تا حدود زیادی مورد تجزیه و تحلیل صاحب نظران الخصوص اقتصادی قرار گرفته است. اما در زمینه «برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی از نگاه بنیان گذار انقلاب اسلامی ایران»، که موضوع پایان نامه ارشد اینجانب در سال ۸۱ بوده و تا زمان تدوین و تهیه آن تحقیق

جامعی در این خصوص صورت نگرفته بود، ولی با بهره‌گیری از تحقیقات جامع دیگری که در مورد اندیشه‌های اقتصادی حضرت امام (ره) قبلاً توسط محققین دیگری نوشته صورت گرفته بود، مورد بررسی قرار گرفت. در این کتاب تلاش کرده‌ام علاوه بر انعکاس اندیشه‌های حضرت امام در برابری اقتصادی و عدالت اجتماعی به عملکرد هر چند کم به آنها در نظام اسلامی بعد از انقلاب و نتیجه و خروجی عملی آن با دولت‌های پهلوی قبل از انقلاب قیاسی مستند به آمارهای مبتنی بر سازمانهای معتبر بین‌المللی و داخلی شده باشد.

حاکمان تحقق عدالت را در جهت اهداف اقتصادی بایستی با فرهنگ سازی مشکل نا عدالتی را حل کنند و اگر نشد با سیاست گذاری و قانون گذاری مسئله عدالت را محقق کنند و اگر نشد باید نهاد سازی انجام دهند تا عدالت محقق گردد که «العدل اساس الملك» و «العدل سائنس عام» یعنی عدالت اساس حکمرانی و عدالت سیاست عمومی برای اداره جامعه است. در همین راستا اندیشه‌های اقتصادی حضرت امام که از سال ۱۳۴۲ در قالب سخنرانی، رهنمود بیان و بعد از انقلاب به صورت کلی در قانون اساسی و بعضاً در وضع قوانین و ایجاد دولت و همچنین دستورهای ایشان در ایجاد نهادها، ساری و جاری شده است. اما پیاده سازی آن به عنوان یک نظام اقتصادی، مستلزم تبدیل اندیشه‌های اقتصادی ایشان به نظریه‌های اقتصادی است.

نویسنده معتقد است این اثر خالی از اشکال نیست، بر این اساس از نظرات اصلاحی صاحب نظران کمال تشکر را دارم و این اثر را به تمام ملت گرانقدر ایران اسلامی و علاقمندان به پیشرفت و توسعه اقتصادی کشور عزیز و اندیش ورزان تقدیم می‌کنیم.

مهدی چقائی

تابستان ۱۳۹۷ هجری شمسی